BIULETYN KOWIEŃSKI

Nr. Wilno, dnia 28 sierpnia 1936 r. 1495.

Treść numeru:

x

x x

Wydawnictwo informacyjne Instytutu Naukowo-Badawczego Europy Wschodniej. (Referat Litewski).

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

K r o n i k a .

1/. UDZIAŁ LITWY W MIĘDZYNARODOWYM KONGRESIE NACJONALISTÓW. "L.Žinios" z 24.VIII.1936 r.: Rektor prof.M. Romer podczas urlopu w swoim majątku Bogdaniszki otrzymał zaproszenie od komitetu wykonawczego na międzynarodowy kongres nacjonalistów /faszystów/, który odbędzie się w stolicy Norwegji - Oslo. /A-11/.P.

2/. WIZYTA TWÓRCY PANEUROPY. "L.Žinios" z 24.VIII. 1936 r.: W październiku przybędzie do Kowna ideolog Paneuropy hr.Coudenhove.-Kalergi. Gość z Austrji wygłosi w Kownie dwa odczyty. Jak wiadomo, w Kownie istnieje również oddział Paneuropy. /A-14/.

3/. PRZEDRUK ARTYKUŁU M.NIEDZIAŁKOWSKIEGO W SPRAWIE SYTUACJI W POLSCE. "L.Žinios" z 25.VIII.1936 r. zamieszczają przedruk artykułu leadera/M.Niedziałkowskiego, krytykującego politykę rządu polskiego. Artykuł nosi tytuł "Czy Polska pójdzie". /A-8/ 29/.P.

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE.

4/. "LIETUVOS AIDAS" O PRZYSZŁYM SEJMIE LITEWSKIM. "L.Aidas" Nr. 388 z 25. VIII.1936 r.: Artykuł p.t. "Przed zebraniem się przedstawicielstwa narodowego".Streszczenie:

Do dnia 1-go września, czyli do pierwszej sesji Sejmu pozostało kilka dni. Dlatego zainteresowanie społeczeństwa pracami nowego Sejmu ciągle wzrasta. Mówi się dużo o tem, że Sejm wprowadzi zmiany w wewnętrznem życiu państwa, polepszy byt obywateli, rozpatrzy rozmaite ustawy i t.p. Zainteresowanie Sejmem jest uzasadnione. Po obiorze Sejmu zaczął się nowy okres w litewskiem życiu wewnętrznem.

Dotychczas nowe ustawy wydawał na mocy 53§ Konstytucji Prezydent Państwa. Obecnie będzie to czynił Sejm i tylko w przerwach między sesjami Prezydent pełnić będzie te funkcje. W ten sposób ustrój państwowy Litwy wykazał formę rządów, jaka jest przewidziana w zasadniczych litewskich ustawach.

Poza tą formalną stroną, nowy Sejm ma i zasadnicze znaczenie. Dotychczas odpowiedzialność za kierowanie sprawami państwa ponosił rząd. Obecnie odpowiedzialność ta została podzielona pomiędzy rządem a Sejmem.

Zasadnicze ustawy państwa dają tak wielkie prawa Sejmowi, że może on bardziej wpływać na sposób rządzenia krajem od rządu. Zasadniczą sprawą zmiany sposobu rządzenia państwem zostaje oddana do rozpatrzenia Sejmowi. 104§ Konstytucji głosi, że:"Sejm przyjmuje zmianę lub dopełnienie Konstytucji większością 3/5 głosów". Pozatem Sejm kontroluje prace rządu, może interpelować, a w wypadku gdy 3/5 wszystkich posłów wypowie się przeciwko rządowi, to zgodnie z 60 paragrafem Konstytucji wszyscy ministrowie mogą być złożeni ze swych stanowisk. Dlatego Sejm ponosi odpowiedzialność za kierowanie państwem wspólnie z rządem. Gdy odpowiedzialność ta częściowo spadnie i na Sejm, położenie rządu stanie się lżejsze. Dlatego nie może być mowy, że przedstawicielstwo narodowe będzie obciążało narodowy rząd.

Nie należy także sądzić, że Sejm da specjalnie dużo. Trzeba pamiętać, że Sejm, chociaż posiada wielką władzę, zasadniczo wydaje tylko ustawy. Znaczenie Sejmu w litewskiem życiu będzie takiem, jakie ustawy Sejm wyda. Chcąc wydawać dobre

ustawy trzeba znać potrzeby kraju. Posłowie Sejmu pochodzący z różnych warstw narodu najlepiej będą mogli te potrzeby poznać i potem śledzić czy nowe ustawy przynoszą korzyść. Mając zaufanie wyborców, posłowie nie mogą zbadać bliżej niż organy wykonawcze niedomagania kraju i im zaradzać.

Dlatego Sejm może być dla kraju bardzo pożytecznym, jeżeli wyborcy sami posłom udzielą pomocy w pracy. Nie można wymagać od Sejmu tego, czego on nie jest w stanie dać. Fundamentem dobrobytu rolnego jest praca, ciągła praca i umiejętność odpowiedniego zużytkowania owoców tej pracy.

Myliłby się ten, ktoby sądził, że po pierwszej sesji Sejmu wszystkie ciężary ekonomiczne zostaną pokonane. Należy uświadomić sobie, że : Sejm, chociażby najlepszy, nie przyniesie złotych gór i żadnych dóbr ekonomicznych między mieszkańcami nie rozdzieli. Sejm jedynie przez wydawanie dobrych ustaw pobudzi do pracy te czynniki, dzięki którym wzrośnie litewski dobrobyt. W tym celu Sejm rozpatrzy szereg spraw, w tem rozważy m.in. sprawę walki z kryzysem ekonomicznym, głównie na wsi.

Jednakże i tu należy pamiętać, że: Sejm tak jak i rząd powinien w swej pracy kierować się sprawiedliwością. Nie można czynić w państwie ulg dla jednych kosztem drugich. Jedynie sprawiedliwy podział podatków i innych obowiązków państwowych może być tutaj brany pod uwagę. Niemądrem byłoby wymagać od Sejmu takich rzeczy, które rujnują litewską równowagę gospodarczą, podcięłyby razem i litewskie zdobycze ekonomiczne.

Do takich wymagań należy zaliczyć projekty konwersji długów, albo dewaluacji lita. Kto myśli, że Sejm przeprowadzi takie reformy, ten zawiedzie się. Sejm, tak samo jak rząd, pracą swoją powinien starać się osiągnąć dobrobyt całego kraju. Jedynie w tym celu mogą być wydawane nowe ustawy. Wymagania oddzielnych grup mogą być zadośćuczynione jedynie wtedy, jeżeli dążą do dobrobytu ogółu.

Ulgi zadłużonym mogą być stosowane tylko wtedy, jeżeli nie godzą w dobrobyt ogółu. To samo należy powiedzieć i o szerokiej amnestji, której dużo kto oczekuje. Darowanie winy przestępcom w święta państwowe jest piękną rzeczą o ile nie godzi w wymiar sprawiedliwości, gdy jest zbyt szeroko stosowany. Pozatem Prezydent Państwa zmniejsza lub zupełnie darowuje kary przestępcom. Dlatego nie można wymagać by Sejm poszedł jeszcze dalej po drodze amnestji. Sprawy darowania kary muszą być rozpatrywane indywidualnie. Darowywać kary można tym przestępcom, o których sądzi się, że więcej nie będą wykraczali przeciwko prawu. Ogólne prawo nie może być w tym wypadku pożyteczne. Przed zebraniem się Sejmu musimy sobie uświadomić, że Sejm jest przedstawicielstwem całego narodu, a nie jakiejś części. Tylko oczami całego narodu może on patrzeć na potrzeby oddzielnych warstw mieszkańców i powinien łączyć interesy tych warstw z interesami całego kraju.

W ten sposób rozumiejąc zadania Sejmu ułatwią Litwini nowoobranemu Sejmowi osiągnięcie jego wzniosłych zadań i nie rozczarują się z powodu stawiania zbyt wielkich wymagań. /C-3/.

K r o n i k a .

5/. WZROST LICZBY ZAKONNIKÓW. "L.Žinios" z 25.VIII. 1936 r.: W ostatnich czasach wzrosła znacznie liczba mnichów na Litwie. Do marjawickiego klasztoru w Olicie wstąpiło w tych dniach kilku uczniów, jeden nauczyciel i jedna absolwentka uniwersytetu. /C- 22/.

6/. NOWA NOMINACJA STARSZEGO REJENTA KUBILUSA."L.Zin." z 25. VIII.1936 r.: Jak podają, starszy rejent Kubilus otrzyma wysokie stanowisko w Kraju Kłajpedzkim. /C-16/. P.

7/. PROJEKT NOWEGO STATUTU UNIWERSYTETU KOWIEŃSKIEGO. "L.Zinios" z 25. VIII.1936 r.: Ministerstwo Oświaty opracowało projekt nowego statutu Uniwersytetu Kowieńskiego. Statut ten miałby jeszcze więcej scentralizować kierownictwo uczelni. Zgodnie z projektem, nie tylko rektor i prorektor, lecz i dziekan fakultetów, asystenci, laboranci i cały młodszy personel naukowy ma być zatwierdzany przez Prezydenta Państwa i Ministra Oświaty. Kandydatów do zatwierdzenia przedstawiałoby kierownictwo Uniwersytetu. Dotychczas dziekani byli wybierani. Nowy projekt przewiduje zamknięcie z początkiem 1937 roku fakultetu teologiczno-ewangelickiego. Powodem do tego kroku ma być niewielka ilość studentów wstępujących na ten wydział, gdyż zdolniejsi teolodzy wyjeżdżają na studja zagranicę. Pozatem w myśl projektu nowego statutu pozwolonoby wykładać na fakultecie prawniczym w charakterze profesorów adjunktów, praktykującym adwokatom. Ten punkt statutu wypełni lukę w personelu profesorskim, gdyż obecnie na fakultecie prawniczym odczuwa się wielki brak lektorów. /C-29/.

8. NOWY STATUT ZWIĄZKU WYZWOLENIA WILNA. "L.Aidas" z 25. VIII.1936 r.: Komitet Centralny Zw.Wyzwolenia Wilna ostatecznie już opracował nowy statut związku i zgodnie z ustawą o towarzystwach przedłożył go M-stwu Spraw Wewnętrznych z prośbą o rejestrację towarzystwa i pozwolenie na dalszą działalność. Nowy statut niewiele się różni od dawnego. Przeredagowano niektóre paragrafy. Cel Zw.Wyzwolenia Wilna pozostaje ten sam: wyzwolenie stolicy Litwy Wilna i innych okupowanych ziem litewskich. Dla osiągnięcia swego celu Zw.Wyzw.Wilna: a./ wychowuje,podsyca i wzmacnia myśl wyzwolenia Wilna i łączy wszystkich obywateli Litwy i wszystkich Litwinów i ich organizacje we wspólnej pracy nad wyzwoleniem okupowanych ziem litewskich. b./środkami naukowemi , literackiemi , artystycznemi i innemi środkami kulturalnemi budzi sumienie narodowe i jednolitość państwową, wzmacnia zdecydowanie narodu i pielęgnuje miłość do Litwy, a zwłaszcza do Wilna. c/ utrzymuje Żelazny Fundusz Wileński. d/ organizuje odczyty,kursy i dyskusje, e/ wydaje książki, pisma i inne druki. f/ opracowuje materjały dotyczące Wilna i innych okupowanych ziem. g./ zdobywa i organizuje środki potrzebne dla swej pracy. h./ w celach wyzwolenia Wilna utrzymuje łączność z towarzystwami litewskiemi zagranicą , i/ posiada filję towarzystwa. W Komitecie Centralnym jest 9 członków i 4 kandydatów; jeden z członków jest prezesem Żelaznego Funduszu Wileńskiego, który służy dla skupienia duchowych, fizycznychm a zwłaszcza gospodarczych sił narodu w celu odzyskania Wilna i innych ziem okupowanych. Popiera Fundusz każdy kto nabywa paszport wileński wkleja określone znaczki na obiecaną sumę. Honorowo popiera Fundusz ten, kto się wpisuje do złotej księgi Ż.F.W. Organem wykonawczym Ż.F.W. jest jego komitet, liczący 5 członków i 3 kandydatów; trzech członków i dwuch kandydatów wybiera walny zjazd ZWW , zaś dwuch członków i jednego kandydata wyznacza Komitet Centralny. Prezesa i jego zastępcę wybiera Komitet Centralny Zw.Wyzw.Wilna wraz z wybranymi na walnym zjeździe członkami Ż.F.W. z pośród wszystkich członków wybranych na walnym zjeździe do Komitetu Centralnego ZWW i Komitetu Ż.F.W. Prezes zwołuje posiedzenie Komitetu Ż.F.W. i kieruje jego pracami. Pozatem Komitet wybiera inne osoby potrzebne dla spełniania innych obowiązków kierownictwa. Komitet Ż.F.W. wybierany jest na jeden rok. Komitet Ż.F.W. załatwia wszystkie sprawy Funduszu Żelaznego , opiekuje się jego majątkiem i troszczy się o środki materjalne.

Majątkowe i finansowe prace Ż.F.W. dokonywane są za podpisem prezesa Ż.F.W. i przynajmniej jednego upełniomocnionego członka tego komitetu. Jednak podjąć pieniądze z Ż.F.W. i przeznaczyć je na jakąś sprawę wolno jedynie za zgodą Prezydenta Państwa.

Nad pracami Komitetu Ż.F.W. sprawuje kontrolę prezes Zw.Wyzwolenia Wilna, zaś sprawdza je Komisja Rewizyjna Centrali Zw.Wyzwolenia Wilna. Ż.F.W. działa na mocy statutu Centralnego Komitetu Zw.Wyzw.Wilna.

O likwidacji Zw.Wyzwolenia Wilna może postanowić walny zjazd Związku. Likwidację przeprowadza wybrana na zjeździe komisja likwidacyjna złożona z 5 osób i dwuch kandydatów . Majątek zlikwidowanego Związku przekazuje się Związkowi Strzelców Litewskich. /A-8/6/.

IV. SPRAWY POLSKIE I INNYCH MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH NA LITWIE.

K r o n i k a .

9/. NIEZADOWOLENIE ŻYDÓW Z NOWEJ USTAWY O SZKOLNICTWIE. Wydawany przez Żydów w języku litewskim "Apžwalga " w Nr.31 poświęca artykuł wstępny nowej ustawie o szkolnictwie. Pismo zaznacza na wstępie, iż nowa ustawa zadała silny cios żydowskiej szkole narodowej. Przedewszystkiem nowa ustawa wymaga by w szereg przedmiotów, które dotychczas były wykładane w języku żydowskim, wykładać w języku litewskim. Zwłaszcza dotyczy do wykładów w języku litewskim historji powszechnej.

Nowa ustawa przewiduje również, że Minister Oświaty ma prawo wyznaczyć część nauczycieli do szkoły żydowskiej. Pismo zauważa w tej sprawie, że szkoła żydowska nie może być kopją szkoły litewskiej w języku żydowskim. Szkoła żydowska musi mieć swe duchowe oblicze i musi być związana z tysiącletnią historją narodu żydowskiego.

Na zakończenie pismo wysuwa wniosek powołania do spraw szkoły żydowskiej specjalnego organu, który musiałby się orjentować w sprawach nauczania żydowskiego. Na poparcie swego wniosku pismo zauważa, iż co może być korzystne dla mniejszości szkoły polskiej czy rosyjskiej, może okazać się zgubnem dla szkoły żydowskiej. /D-8/.

10/. ZWOLNIENIE DYREKTORA GIMNAZJUM POLSKIEGO W PONIEWIEŻU. "L.Aidas" z 24. VIII.1936 r. Dyrektor gimnazjum polskiego w Poniewieżu p.Pereszczako został na własną prośbę z dniem 1 września zwolniony ze stanowiska dyrektora. Obowiązki dyrektora będzie pełnił tymczasowo nauczyciel Domaszewicz. /D-2/ .P.

VII. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

K r o n i k a .

11/. "L.ŽINIOS" O SYTUACJI ROBOTNIKÓW KŁAJPEDZKICH. "L.Žinios" z 25. VIII.1936 r. zamieszczają wywiad z prezesem zjednoczenia robotniczego w Kłajpedzie A.Strazdauskasem w sprawie sytuacji robotników kłajpedzkich. Zjednoczenie robotnicze w Kłajpedzie powstało w 1930 r. i liczy obecnie przeszło 7.000 członków. Celem Zjednoczenia jesttroska o gospodarcze i kulturalne sprawy robotników. Najważniejszem zadaniem Zjednoczenia robotników jest zaopatrzenie robotników w umowy zbiorowe.Związek wydaje tygodnik p.t. "Darbininku Balsas". Zarobki robotnicze w Kłajpedzie są średnie. Bezrobotnych zarejestrowano ok.700. Opieka społeczna postawiona jest dość dobrze. /E-19/.

x

x x